

DRAŽGOŠKA BITKA, EDINSTVENA BITKA V OKUPIRANI EVROPI

(Govor ob odkritju spomenika Dražgoški bitki in Cankarjevemu bataljonu,
Dražgoše 22. julija 1976)

Tovarišice in tovariši!

Lansko leto prav ta dan smo proslavljali 30-letnico zmage našega narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije s polaganjem temelja za spomenik zgodovinski Dražgoški bitki, ki ga svečano odkrivamo danes ob proslavljanju 35-letnice vstaje našega naroda. Dražgoše, po tej junaški tridnevni bitki Cankarjevega bataljona požgana in do tal porušena slovenska vas, v kateri je nemški okupator pobil 41 vaščanov, sedaj pa novega življenja polna krajevna skupnost, so tako dve leti zaporedoma prizorišče skupnega slavlja za zgodovino našega naroda in za razvoj socialistične revolucije na Slovenskem najpomembnejšega praznika. To Dražgoše v polni meri tudi zaslužijo.

Jugoslaviji še danes niso dostopni, kot ugotavljajo zgodovinarji, še mnogi pomembni dokumenti iz časov vstaje na Gorenjskem 1941. leta in o sami Dražgoški bitki. Kljub temu pa so nam danes znani, prav po zaslugi raziskovalcev in zgodovinarjev narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem in neumornih zbiralcev spominov in zapisov preživelih borcev in aktivistov OF, vaščanov in okoličanov in organizatorjev vstaje na Gorenjskem, tako začetki vstaje kot njen razmah in potek do bitke v Dražgošah pa tudi bitka sama. Danes je razjasnjena in osvetljena vsa veličina njene celote in posameznih njenih bitk, rast in delovanje ter usoda legendarnega Cankarjevega bataljona in njegovih enot, delovanja tako vodstva vstaje kot organizacij KP in OF, njihovih vodstev in aktivistov.

Pred nami leži razgrnjen zgodovinsko in človeško neizmerno dragocen in veličasten mozaik človeških usod v njihovi pretresljivi medsebojni odvisnosti, v nepopisnem junaštvu in nadčloveških naporih, v človeško razumljivih omahljivostih in v popolnem medsebojnem zaupanju ter do kraja požrtvovalnem tovarištvu. Naj na tej slovesnosti najbolj zgoščeno povzamem samo tisto, kar zasluži poseben poudarek iz perspektive življenja in nalog našega časa.

Splošna vstaja slovenskega ljudstva v vseh predelih Gorenjske, ko so se v partizanske enote s pretežno delavskim jedrom gorenjskih industrijskih središč začeli množično vključevati tudi kmečki fantje, ob množični vsestranski podpori, lahko rečemo, vsega prebivalstva in Dražgoška bitka kot člen v njenem razvoju in boju slovenskega naroda za obstoj, je imela izredno velik pomen in neprecenljive posledice za razvoj narodnoosvobodilnega boja in revolucije na Slovenskem, v tistem času neposredno pa zlasti za usodo slovenskega ljudstva ne samo Gorenjske ampak tudi slovenske Štajerske in Koroške.

Pred očmi moramo imeti dejstvo, da so velikonemci in velikonemški Hitlerjev rajh tedaj gledali v Gorenjski — Južno Koroško in v slovenski Štajerski — Untersteiermark kot del Tretjemu rajhu priključene Avstrije, da je Hitler v Mariboru kmalu po okupaciji izdal ukaz, da se morajo ti kraji za vsako ceno ponemčiti in čim prej tudi upravno priključiti nemškemu rajhu, da so nemške okupacijske oblasti začele takoj s sistematičnim izvajanjem že prej pripravljenih načrtov za izselitev Slovencev iz slovenske Štajerske in Gorenjske, na Koroškem pa so avstrijske nacistične oblasti pripravljale široko izseljevanje slovenskih družin. Šlo je torej za uresničenje enega od velikonemških nacionalističnih ciljev in hkrati s tem za ustanovitev, na tem politično in vojaško nadvse pomembnem ozemlju, močne in zanesljive baze za obvladanje Podonavja, Balkana in Sredozemlja in za zavarovanje samega nemškega rajha. Od tod silovitost, s katero sta Hitler in državni vodja SS Himmler zahtevala, da se uvedeta mir in red v teh krajih, zato sta neposredno spremljala operacije proti vstaji na Gorenjskem in poverila odgovornost zanje trem generalom SS. Zato so poslali v boj poleg svojih policijskih in vojaških enot z Gorenjske, Štajerske in Koroške še specialno izurjene in specialno oborožene motorizirane bataljone in smučarske enote iz Krakova in Leipziga. Tako so Nemci mobilizirali najmanj 10 bataljonov različnih vrst vojske in policije, kar pomeni v širšem smislu najmanj 30 Hitlerjevih vojakov na enega borca Cankarjevega bataljona. Tako je postala bitka v Dražgošah po svojem obsegu in trajanju edinstvena bitka v tistem času v okupirani Evropi.

Sergej Kraigher, predsednik Predsedstva SR Slovenije, med slavnostnim govorom v Dražgošah. (Foto P. Pokorn)

Politično vodstvo narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem, CK KPS in Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet so zato v tem času osredotočili vojaško in politično dejavnost organizacij OF in partizanskih enot v to, da preprečijo naklepe Hitlerjevega rajha in da se zoperstavijo nemškimi okupacijskim oblastem in nemškim oboroženim silam pri uresničevanju postavljenih jim nalog. Od tod posebna skrb političnega vodstva in Glavnega poveljstva razvoju vstaje na Gorenjskem, imenovanje gorenjskega štaba partizanskih enot s politično tako prekaljenimi člani, kot so bili komandant Stane Žagar, član CK in član Glavnega poveljstva, španski borec Jože Gregorčič, namestnik komandanta ter Lojze Kebe, član CK KPS za Gorenjsko kot prvi politkomisar gorenjskih partizanov. Prav tako sta CK in Glavno poveljstvo podvzela vrsto ukrepov za okrepitev partizanskih čet in osvobodilnega boja na Štajerskem, da bi ustvarili pogoje in spodbudili odpor prebivalstva proti izseljevanju in priključitvi Tretjemu rajhu.

Ne da bi podcenjevali pomen in vpliv osvobodilnega boja in delovanja partizanskih enot na Štajerskem in enot, ki so delovale proti nemškim izselitvenim načrtom z Dolenjske, pripada brez dvoma glavna zasluga, da so Nemci prenehali z izseljevanjem na Gorenjskem, na Štajerskem in Koroškem, ali pa ga v primerjavi s svojimi prvotnimi načrti bistveno omejili, vstaji, ki se je v vedno večji širini razplamtevala po vsej Gorenjski in vedno bolj tudi kot upor neposredno ogroženega prebivalstva. Res je sicer, da je vstaja svojo širino na Gorenjskem obdržala sčasoma le še v Poljanski in Selški dolini in da so partizanske enote drugod na Gorenjskem doživljale težke udarce. Res je tudi, da so po Dražgoški bitki Cankarjev bataljon ter politično in vojaško vodstvo vstaje in osvobodilnega boja na Gorenjskem doživeli prav tako zelo težke udarce in nenadomestljive izgube. Toda že dosežena širina vstaje na Gorenjskem in prav tako vojaško mojstrsko vodena in junaška tridnevna bitka v Dražgošah, ki jo je kot frontalno borbo zavestno sprejelo vojaško vodstvo, zavedajoč se njenega vojaškega in političnega pomena, požrtvovalnost, nezlomljiva borbenost in iznajdljivost tako borcev kot organizacij OF, ki so omogočili tak boj in odpor, ter pomembne sile, ki so jih morali Nemci angažirati in velike izgube, ki so jih v teh bojih pretrpeli in dejstvo, da niso mogli uničiti niti partizanskih enot niti organizacij OF ne na Gorenjskem ne na Štajerskem in Koroškem in da je v Ljubljani in t. i. Ljubljanski pokrajini boj proti okupatorju tako kot v vsej Jugoslaviji dobival vse bolj organizirano obliko — vse to je nemškemu vodstvu v Berlinu pokazalo, kakšna nova sovražna sila nastaja na samem pragu Tretjega rajha. Za nemško vodstvo je bilo to dovolj, da je spremenilo svoje prvotne načrte. Zato je končno tudi administrativno priključitev Gorenjske in Štajerske nemškemu rajhu odložilo za čas po končani vojni.

Ta dejstva, podprta z mnogimi dokumenti, predstavljajo brez dvoma velik zgodovinski uspeh OF in oboroženega boja proti okupatorju na Slovenskem v sklopu celote narodnoosvobodilnega boja v Jugoslaviji. Obenem pa so ta dejstva že sama po sebi globoka politična obsodba tako neposrednih okupatorjevih domačih pomagačev kot tudi tistih, ki so v tem usodnem času propagirali čakanje na zmago zaveznikov, v bistvu pa pričakovali, da bodo komunisti in najbolj zavedni delavci, kot jedro partizanskih enot, v teh bojih izkrmavali in da ne bodo našli zadostne opore in pomoči med širokimi kmečkimi, pretežno katoliško vernimi množicami. Toda ti računi so se pokazali kot napačni, saj se je prav v teh bojih proti okupatorju skovala čvrsta enotnost

Del množice udeležencev ob odkritju spomenika v Dražgošah. (Foto P. Pokorn)

delavcev in kmetov, združenih v OF pod vodstvom KP. Slovenska izdajalska in politikantska gospoda pa se je začela spreminjati v golo zločinsko orodje v rokah okupatorja pri njegovih naporih, da bi osvobodilni boj v čim večji meri spremenil v državljansko vojno.

Vstaja na Gorenjskem in končno veljavno ter najbolj prepričljivo Dražgoška bitka sta tako kot že prej posamezni porazi Nemcev na Štajerskem, kot npr. v bitkah na Klopnem vrhu na Pohorju ali na Čreti na Dobrovljah, v katerih so nemški vojaki brezglavo bežali, razbili sloves o nepremagljivosti nemške vojske. Tudi to je eden od pomembnih rezultatov vstaje na Gorenjskem in Dražgoške bitke, ki se je bogato obrestoval v nadaljnjem razvoju osvobodilnega boja na Gorenjskem, njene I. grupe odredov ter kasneje enot IX. korpusa pa tudi v drugih enotah NOV in PO Slovenije, v katerih so se borili mnogi borci, prekaljeni v vstaji na Gorenjskem in v Dražgoški bitki.

Tovarišice in tovariši! Aktivisti OF Gorenjske, to je vseh osmih gorenjskih občin, so današnji dan in odkritje spomenika Dražgoški bitki in Cankarjevemu bataljonu izbrali za svoj tradicionalni zbor. To daje današnjemu slavlju še dodatno razsežnost. Zato mi dovolite, da jim v imenu nas vseh čestitam za njihov dan. Saj so se vstaja na Gorenjskem in Dražgoška bitka ter osvobodilni boj potem razvijali in rasli lahko samo z neutrudljivim in požrtvovalnim političnim delom aktivistov OF za enotnost vsega prebivalstva, ne glede na svetovni nazor in strankarsko pripadnost ter z njihovim lastnim zgledom nepopustljivosti v boju z okupatorjem in njegovimi pomagači.

Tudi vstaja na Gorenjskem 1941. leta, kakor tudi njen poznejši razvoj in razvoj osvobodilnega gibanja sploh na Slovenskem dokazuje, čeprav v vsaki

pokrajini na specifičen način, kako vsaka vstaja in vsako gibanje, ki zajema resnično najširše ljudske množice, lahko nastane in raste ter vztraja, tako ob zmagah kot porazih, samo kot rezultat upornega dela politične organizacije, katere vodstvo je sposobno obvladati in usmerjati, tako v časih plime kot oseke, gibanje množic v boju za njihove življenjske interese in cilje. To spoznanje so gorenjski aktivisti poglobljali z novimi izkušnjami v vseh obdobjih narodnoosvobodilnega boja in v vseh krajih, kjer so delovali in se bojevali.

Današnji slovesnosti daje svoj posebno dragocen prispevek brigada »II. zasedanje AVNOJ« Socialistične mladine Slovenije, ki začenja letos v Dražgošah svoj tradicionalni pohod po poteh delegatov II. zasedanja AVNOJ in z udeležbo delegacij zveze socialistične mladine iz vseh republik in pokrajin. Tako se tradicije in moralne vrline borcev narodnoosvobodilnega boja prenašajo na mlade rodove in poudarja dejstvo, da je boj jugoslovanskih narodov in narodnosti za njihove socialne in nacionalne cilje danes v SFRJ prav tako enoten in nedeljiv, kot je bil v narodnoosvobodilnem boju in socialistični revoluciji.

Tovarišice in tovariši! Spregovoriti moram nekaj besed v zvezi z zakoni, ki jih je sprejel nedavno avstrijski parlament in ki pomenijo poskus revizije Državne pogodbe in enostranski diktat večine hrvaški in slovenski narodnosti v Avstriji. Val ogorčenja in protestov je zajel vso našo javnost v Sloveniji in Jugoslaviji, ki izraža obenem podporo boju naših manjšin v avstrijski Koroški, Štajerski in na Gradiščanskem. Nočem ponavljati dokazov o enostranskem kršenju obveznosti, ki jih ima Avstrija po mednarodnih pogodbah in o škodljivosti takega početja. To so dovolj odločno in utemeljeno storili Skupščina SFRJ, Zvezni izvršni svet in Zvezni sekretariat za zunanje zadeve, skupščine socialističnih republik ter najodgovornejši forumi družbenopolitičnih organizacij na čelu s predsedsvom Zvezne konference SZDL Jugoslavije. To je storil tudi tovariš Tito ob sprejemu delegacije Koroških Slovencev.

Mi, ki živimo na meji z Avstrijo, si prav zaradi mnogih trajnih skupnih interesov ter interesov obmejnega prebivalstva želimo najboljše odnose z Avstrijo in čim boljše sodelovanje v vseh vprašanjih. Te naše želje se v celoti ujemajo z izjavami najbolj odgovornih predstavnikov republike Avstrije o njihovih željah in pripravljenosti za razvoj čim boljših odnosov z Jugoslavijo in za ureditev vseh odprtih vprašanj, vključno z izpolnjevanjem obveznosti iz Državne pogodbe. Če smo kljub temu danes priče neizbežnemu poslabšanju teh odnosov, je temu krivo oživljanje velikonemškega nacionalnega šovinizma v Avstriji, zlasti na Koroškem in Štajerskem ter stalno popuščanje pritiskom teh sil. Gotovo ni slučajno, da te sile oživljajo prav v Avstriji, zlasti na Koroškem in Štajerskem, medtem ko se na tleh Zvezne republike Nemčije in drugje v nemško govorečem delu Evrope z njimi oplajajo le še ostanki nacistične desnice. Zato mi dovolite, da prav ob tej priložnosti posebej poudarim porast moči in vpliva v Avstriji velikonemškega nacionalnega šovinizma, torej sil, ki so svoj zgodovinski poraz doživele v drugi svetovni vojni in ki zaradi svoje družbene prirode težijo k reviziji Državne pogodbe ter nasprotujejo zboljševanju odnosov med našima državama.

Zato ni odveč, če se spomnimo, kako je avstrijski velikonemški nacionalni šovinizem posebno na Koroškem in Štajerskem bil nerazdvojno povezan z nacizmom. kako je le-ta služil pripravam za okupacijo in eksploatacijo Balkana, o čemer obstoje danes številni dokumenti o delu t. i. razikovalnih centrov v Celovcu, Gradcu in na Dunaju v času tik pred drugo svetovno vojno. Ni čud-

Spomenik v Dražgoškah tik pred slovesnim odkritjem. (Foto P. Pokorn)

no, da takšni ljudje niso hoteli in da nočejo izpustiti iz rok arhivska in druga zgodovinska gradiva, ki bi jih morali po obstoječih sporazumih že zdavnaj izročiti Jugoslaviji. O ponovnem oživljanju teh sil iz nedavne preteklosti pričajo t. i. »brambovska« zborovanja ob naši meji, skupaj s proslulimi pripadniki enot SS in druge kampanje Heimatdiensta, v katerem so organizirani tudi direktni nasledniki nacistične preteklosti. Njihovo kampanjo t. i. »prastrahu« jemljejo, žal, celo ugledne avstrijske politične osebnosti za izhodišče svoje politike. Dejstvo, da so jugoslovanske oborožene sile, kot del sil antihitlerjevske koalicije, osvobodile izpod nacizma tudi posamezne dele današnje Avstrije, se skuša prikazati kot invazija okupatorjev. Pri tem seveda molčijo o tem, kdo je na tej narodnostni meji stoletja posegal po tujem ozemlju in imovini ter kdo je v zadnji vojni bil napadalec in okupator.

Taka fikcija in oživljanje v Avstriji z zločini obremenjenih sil hitlerjevske preteklosti je očitno potrebno samo silam, ki nočejo razumevanja ter prijateljskega sodelovanja med republiko Avstrijo in neuvrščeno socialistično Jugoslavijo in ki jim ni pri srcu utrjevanje sil miru v Evropi in v svetu. Ljudje, ki so v še ne tako oddaljeni preteklosti bili kaj hitro pripravljeni odreči se Avstriji in demokraciji, ustvarjajo že danes na Koroškem proti manjšini, v imenu nekakšne demokratske večine, zastraševalno ozračje, v katerem vsakega narodno zavednega Slovence označujejo kot »ekstremista« in nelojalnega avstrijskega državljana. Ciljem takšnih kampanj so zelo blizu tudi stališča, ki vodijo v duhu in tradiciji hladne vojne zopet k spreminjanju mej v ločnice med t. i. svobodnim svetom, seveda onstran Karavank, in sistemom totalitarizma in brezbožnega socializma. Takšni glasovi vsekakor niso odraz sodobnih

stremljenj v Evropi, ki težijo zlasti po konferenci v Helsinkih k vsestranskemu premagovanju blokovskih delitev.

Nočem se dalje zadrževati na tem, kako se zdi ne samo naši javnosti, ampak celo mnogim avstrijskim strokovnjakom in političnim osebnostim skrajno dvolično in neutemeljeno, če oficialna Avstrija javno zatrjuje, da daje s temi zakoni manjšinam več kot katerakoli država v Evropi in vse, kar zahteva Državna pogodba, hkrati ko prizadete manjšine ocenjujejo te ukrepe kot enostranski diktat in akt nasilja, ki bistveno slabša njihov položaj in zmanjšuje njihove pravice. Glede upornega vztrajanja na preštevanju manjšine se demokracija in socialisti v Avstriji zgledujejo očitno po praksi v Bolgariji, kjer so na podlagi nepriznavanja makedonske nacije in zgodovinske nujnosti Socialistične republike Makedonije makedonsko manjšino ob zadnjem popisu prebivalstva enostavno zbrisali. Kot rečeno, naša in vsa jugoslovanska javnost odločno podpira stališča jugoslovanske vlade, kakor tudi borbo slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji. Ohrabruje nas, da v sami Avstriji in še posebej v današnji Evropi obstoje mnoge ugledne osebnosti in politiki ter politične skupine in organizacije, ki ne morejo sprejeti dejstva, da se v Evropi ustvarja žarišče konfliktov, in to v vprašanjih, o katerih so že določene rešitve in obveznosti v mednarodnih pogodbah in listinah Združenih narodov.

Tovariši in tovarišice! Spomenik vstaji na Gorenjskem in Dražgoški bitki odkrivamo prav v dneh, ko svoje delo in napore usmerjamo hkrati v treh smereh. Naj omenim najprej nadaljnje poglobljanje socialističnega samoupravljanja in utrjevanje položaja delavca in delovnega človeka v industrijskih središčih in kmečkega proizvajalca na vasi, da bo resnično on odločal o pogojih svojega dela in o dohodku, ki ga ustvarja. To predstavlja vsebino in osnovni smisel zakona o združenem delu. Vzporedno s tem poteka sprejemanje družbenih planov republik ter avtonomnih pokrajin in Jugoslavije, občin ter krajevnih skupnosti in organizacij združenega dela ter sklepanje samoupravnih sporazumov in dogovorov o temeljih družbenih planov. S temi moramo čimbolj jasno določiti medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti, ne samo politične, ampak tudi materialne, finančne in pravne, da bi bili družbeni plani realni in da bi zagotovili naš nadaljnji družbeni razvoj na gospodarsko bolj usklajenih in stabilnih osnovah ter predvsem s povečevanjem produktivnosti dela.

Družbeni plani, ki jih v teh dneh sprejemamo, so brez dvoma obremenjeni še z mnogimi ostanki starega in odražajo, koliko smo na posameznih področjih družbenega dela in v posameznih občinah ter v republiki v celoti napredovali v zagotavljanju za uresničenje nalog potrebnih sredstev na novih samoupravnih osnovah, z združevanjem dela in dohodka. Brez dvoma je v tem še mnogo starega, kar bomo morali z razvojem samoupravnih odnosov po sprejetju zakona o združenem delu in še posebej deviznega zakona in zakona o sistemu in družbeni kontroli cen in na podlagi izkušenj v uresničevanju družbenih planov še dopolnjevati in izpopolnjevati. Kljub vsemu temu predstavlja sprejetje družbenega plana SFRJ in Socialistične republike Slovenije na novih družbenoekonomskih osnovah in novi ustavni vlogi socialističnih republik in avtonomnih pokrajin velik uspeh v notranji utrditvi in razvoju socialistične Jugoslavije in velik korak naprej v uveljavljanju našega ustavnega sistema neposredno v sami družbeni praksi.

Hkrati z uresničevanjem teh nalog se stopnjujejo naši napori za nadaljnje poglobljanje našega sodelovanja z deželami v razvoju in neuvrženimi

deželami, ki se kaže tudi v obveznostih, določenih v družbenih planih organizacij združenega dela ter republik in federacije. S tem si utrjujemo svoj lastni položaj v sodobnih mednarodnih ekonomskih odnosih in obenem ustvarjamo možnosti za naš čim večji prispevek medsebojnemu sodelovanju in medsebojni pomoči neuvrščenih dežel in dežel v razvoju pri reševanju zapletenih vprašanj sodobnega sveta in v boju za enakopravnost v mednarodnih odnosih in suvereno razpolaganje s svojim ozemljem in prirodnimi bogastvi. Konferenca v Colombu bo s svojim težiščem na dogovorih v zvezi z uvajanjem pravičnejšega sistema mednarodnih ekonomskih odnosov ter v zvezi z reševanjem problemov razorožitve na širših osnovah in z vseh njihovih vidikov v okviru Generalne skupščine Združenih narodov, poleg obravnavanja odprtih žarišč vojne in boja proti rasističnim režimom v Južni Afriki, brez dvoma prispevala k nadaljnji krepitvi neuvrščenih držav in držav v razvoju in njihove vloge v reševanju najbolj perečih vprašanj sodobnega sveta.

Z razvijanjem sistema socialističnega samoupravljanja in uspešnim izpolnjevanjem nalog našega družbenega in gospodarskega razvoja, zlasti na področju mednarodnih ekonomskih odnosov, prispevamo vsi in vsak na svojem področju dela in življenja lahko največ k utrjevanju mednarodnega položaja Jugoslavije, s tem pa tudi h krepitvi miroljubnih sil v svetu.

Konferenca evropskih komunističnih in delavskih partij v Berlinu je pokazala, da v mednarodnem evropskem komunističnem gibanju vse bolj prevladujejo sile, ki so jim enakopravnost med partijami in v odnosih med državami ter odgovornost delavskih partij in delavskega razreda pred lastnim narodom in državo osnova mednarodnega sodelovanja, solidarnosti in proletarskega internacionalizma. V tem smislu se je konferenca izjavila tudi za aktiven prispevek vseh progresivnih in demokratičnih sil uresničevanju sklepov helsinške konference z njihovim uporabljanjem pri urejanju odnosov med državami v Evropi. Zato so toliko bolj pozornosti vredne tendence, ki se pojavljajo v nekaterih zahodnoevropskih državah, ki se sicer proglašajo za zaščitnike svobode in demokracije, ko ob reševanju vladne krize v Italiji grozijo z gospodarskimi sankcijami, če bi si Italija izbrala vlado, ki njim ne bi bila po volji, npr. z udeležbo komunistov. To so brez dvoma tendence, ki so v očitnem nasprotju s črko in duhom svečano podpisane sklepne listine v Helsinkih.

Tudi to govori o dejstvu, da so, kljub krepitvi miroljubnih sil v svetu, ki prihaja do izraza predvsem v Združenih narodih in na širokih mednarodnih konferencah v veliki meri prav pod vplivom neuvrščenih držav, realni odnosi med državami še vedno pod pritiskom blokovskih interesov in interesov velikih sil.

Tudi naša socialistična samoupravna in neuvrščena Jugoslavija je izpostavljena različnim pritiskom. Kolikor ne pridejo bolj odkrito do izraza, se moramo zahvaliti predvsem naši notranji trdnosti ter enotnosti in v osnovi uspešnemu reševanju problemov našega družbenega razvoja, kakor tudi naši pripravljenosti na splošni ljudski odpor ter trdnemu mednarodnemu položaju naše države glede na njeno zasidranost med neuvrščenimi deželami in deželami v razvoju ob njihovi vse večji mednarodni vlogi. Zato smo priče poskusom, z različnih strani in smeri, izpodkopavanja naše notranje enotnosti s podpiranjem in spodbujanjem k delovanju proti našemu socialističnemu samoupravnemu sistemu in neodvisni neuvrščeni politiki nekaterih, od našega življenja in družbenega razvoja odtrganih posameznikov ali skupin.

Z doseženimi rezultati v našem družbenem razvoju na podlagi socialističnega samoupravljanja Jugoslavija vsemu svetu dokazuje, da je družbenopolitični sistem, zgrajen na socialističnem samoupravljanju, sposoben združevati vse delovne in ustvarjalne sile družbe v naporih za reševanje protislovij družbenega razvoja sodobnega sveta, ne glede na svetovno-nazorske in druge razlike. Zato z doslednim nadaljevanjem našega razvoja po tej poti tudi najbolj častno izpolnjujemo izročilo našega narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije ter svoj dolg do vseh, ki so v tem boju dali svoja življenja.

Tovarišice in tovariši! Čestitam vam vsem za naš skupni praznik, Dan vstaje, aktivistkam in aktivistom OF Gorenjske še posebej za dan njihovega srečanja, mladinkam in mladincem brigade »II. zasedanja AVNOJ« pa želim poleg tega še uspešen in srečen pohod.

S tem proglašam, da je spomenik Dražgoški bitki in Cankarjevemu bataljonu odkrit.

Résumé

LA BATAILLE DE DRAŽGOŠE, UNE BATAILLE UNIQUE EN EUROPE OCCUPÉE

Dans son discours, prononcé à l'occasion de l'inauguration du monument à la bataille héroïque des partisans contre les Allemands qui avait lieu de 9 à 11 janvier 1942 à Dražgoše, l'auteur résume la situation en Europe ainsi qu'en Yougoslavie occupées dans l'année de guerre 1941. Il décrit le développement de la lutte de la libération nationale en Slovénie et spécialement en Haute Carniole et l'importance de la bataille de Dražgoše pour la suite de la lutte contre l'occupant. Dans la deuxième partie de son discours, quelques problèmes de politique internationale et de politique intérieure sont traités.